

De vaste commissie voor Financiën heeft op 19 september 2016 een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Financiën over zijn brief van 12 juli 2016 over de kapitaaluitbreiding van TenneT (Kamerstuk 28 165, nr. 252).

De voorzitter van de commissie,
Duisenberg

De griffier van de commissie,
Berck

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de brief met betrekking tot de kapitaaluitbreiding TenneT. De leden van de fractie van de VVD hebben daarover nog wel een aantal vragen.

In antwoorden op schriftelijke vragen van de VVD-fractie in april 2016 over de kapitaaluitbreiding TenneT is aangegeven dat het in totaal zou gaan om een bedrag van € 1 miljard over de jaren 2017 en 2018. Waarom is het bedrag uiteindelijk bijna € 1,2 miljard geworden en ook verspreid over de jaren 2017 t/m 2020?

De leden van de VVD-fractie lezen dat de kapitaalstorting vooral nodig is voor de solvabiliteit van de onderneming en de kredietwaardigheid van TenneT. Wat scheelt het qua rentekosten voor TenneT indien de kredietwaardigheid van TenneT minder zou worden zonder een kapitaalstorting van € 1,2 miljard? Uitgangspunt is het behoud van de kredietwaardigheid van TenneT, zo lezen de leden van de VVD-fractie. Welke invloed hebben de Duitse investeringen en de financiering van deze investeringen via de kapitaalmarkt op de kredietwaardigheid van TenneT? Wordt daarmee indirect een kapitaalstorting voor de Nederlandse investeringen niet des te meer noodzakelijk c.q. wenselijk voor het op peil houden de kredietwaardigheid? Zo nee, waarom niet?

De vierde en laatste tranche van de kapitaalstorting is nog niet verwerkt in de begroting 2017. In 2019 wordt namelijk pas duidelijk of TenneT nog aanvullende middelen nodig heeft voor het behoud van de kredietwaardigheid. Dit zal dan opgenomen worden in de begroting 2020. Waarvan is het beschikbaar stellen van de vierde tranche afhankelijk? Waarom zou dit eventueel niet nodig c.q. wenselijk zijn? Hoe wordt de Tweede Kamer betrokken bij het besluit over het beschikbaar stellen van de vierde tranche? Wordt dit apart aan de Tweede Kamer voorgelegd, hetgeen de leden van de fractie van de VVD wenselijk vinden? Zo nee, waarom niet? Of moet de Tweede Kamer dit straks zelf maar opzoeken en ontwaren in alle cijfers van de begroting 2020?

De leden van de VVD-fractie lezen dat over de periode tot 2021 jaarlijks extra dividend uitgekeerd gaat worden van circa € 45 miljoen. Gaat het hier om een jaarlijks bedrag? Hoe zit dat vanaf 2021, want dan zal de kapitaalstorting niet opeens ongedaan worden gemaakt? De leden van de VVD-fractie lezen dat de Staat verdient op de kapitaalstorting. Dit is volgens deze leden niet een doel van de overheid, dan zijn er nog veel meer rendabele investeringen te bedenken. Maar hoeveel gaat de Nederlandse Staat verdienen? Wat zijn de rentelasten per jaar voor de gevraagde kapitaalstorting? Welke invloed heeft de rente op de hoogte van de kosten en dus de winst van de Nederlandse Staat? Wat gebeurt er als de rente gaat stijgen, en waar ligt het break-even punt? Hoe kan de Tweede Kamer controleren of de nu aangegeven bedragen en het verwachte rendement van de kapitaalstorting (4,89%) daadwerkelijk worden gerealiseerd?

Wat is de stand van zaken met betrekking tot het mogelijk maken van kruisparticipatie met buitenlandse transmissiesysteembeheerders? Wanneer wordt dit mogelijk gemaakt?

De leden van de VVD-fractie vinden het niet goed te begrijpen waarom het kabinet het wel mogelijk willen maken om transmissiesysteembeheerder zoals TenneT en Gasunie onderling kruisparticipaties aan te laten gaan

met buitenlandse transmissiesysteembeheerders. Maar het niet mogelijk willen maken dat langetermijninvesteerdere zoals pensioenfondsen en/of verzekeraars niet zouden kunnen participeren in plaats van een forse kapitaalstorting. Dit had de voorkeur van de leden van de VVD-fractie gehad. Wat is het fundamentele verschil volgens de Minister? Is afgewogen om voor de kapitaalinjectie investeerders zoals pensioenfondsen en/of verzekeraars te laten participeren in TenneT? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat is daar uit gekomen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

Deelt de Minister de mening van de leden van de PvdA-fractie dat TenneT mede dankzij deze kapitaalinjectie een belangrijke bijdrage kan leveren aan de Nederlandse energietransitie? Kan de Minister een inschatting geven van welk deel van deze investering rechtstreeks verband heeft met de groene doelen uit het Energieakkoord, met name de aanleg van de 5 windparken op zee, die een vermogen van 3500 MW moeten gaan leveren?

Onder welke omstandigheden en voorwaarden is de Minister van mening dat de resterende 410 miljoen euro die onder voorbehoud voor 2020 gepland staan ook moeten worden uitbetaald?

Is de Minister van plan om naast de huidige kapitaalinjectie ook af te zien van een deel van het dividend, zoals dat ook is gebeurd in de periode van 2005 tot 2012?

Deelt de Minister de mening van de leden van de PvdA-fractie dat het vreemd vermogen dat TenneT nodig heeft voor de beoogde investeringen goedkoper en daarmee efficiënter door de overheid kan worden verstrekt, bijvoorbeeld door Energiebeheer Nederland (EBN), zoals voorgesteld door de leden van de PvdA-fractie tijdens de Algemene Beschouwingen in 2014? Kan de Minister zich nog herinneren dat de Minister-President destijds heeft toegezegd dit nader te bestuderen? Welk resultaat heeft dit gehad en wat is hiervan de laatste stand van zaken?

Deelt de Minister de zorgen van de leden van de PvdA-fractie dat deze investering in TenneT ook gebruikt zou kunnen worden voor de Duitse tak van TenneT? Klopt het dat dit niet de bedoeling is? Zo ja, hoe is de Minister van plan hier toezicht op te houden? Kan de Algemene Rekenkamer hier een rol in krijgen? Zo nee, waarom niet?

Klopt het dat de van toepassing verklaring van de Rijkscoördinatieprocedure voor de Minister een aanwijzing is voor het aanwezig zijn van een groot publiek belang? Kan de Minister aangeven op welke manier bij een Rijkscoördinatieprocedure de vergunningverlening anders verloopt dan in de afwezigheid van een Rijkscoördinatieprocedure?

Hoe is de gereguleerde vergoeding op eigen vermogen van 4.89% tot stand gekomen? Hoe hoog is voor TenneT het vereiste rendement ten behoeve van de aandeelhouder, Financiën? Hoe verhouden deze twee rendementen zich tot elkaar?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de voorliggende stukken hebben en aantal vragen en opmerkingen

De leden van de fractie van de SP menen een aantal zaken te missen, om naar hun mening een verantwoord besluit te kunnen steunen. De brief spreekt dat op basis van een second opinion, die is uitgevoerd door een

extern deskundige, tot de conclusie is gekomen dat de investeringsagenda in Nederland inderdaad leidt tot een kapitaalbehoefte. De leden missen inzage in deze second opinion. Welke externe deskundige heeft de second opinion gemaakt, en waar hebben mogelijke kanttekeningen uit bestaan? Is de Minister bereid om een kopie van de opinie aan de Kamer te sturen? Zo nee, waarom niet? Daarnaast vragen de leden zich af wat er gedaan is met de aanbevelingen¹ uit het rapport van de Algemene Rekenkamer «Investeringsagenda in het Nederlandse hoogspanningsnet» en met de bestuurlijke reactie op genoemd rapport.

Volgens die bestuurlijke reactie is vanuit de verantwoordelijkheden als beleidsminister en aandeelhouder, eerder geconstateerd dat de rolverdeling tussen de betrokken partijen voor het toetsen van de noodzakelijkheid van investeringen van TenneT niet altijd duidelijk was afgebakend. Weliswaar is de Wetgevingsagenda STROOM in de Eerste Kamer verworpen, maar door op onderdelen – zoals de investeringsagenda – aanpassingen te doen, mag verwacht worden dat ook andere toezeggingen uit de bestuurlijke reactie een plek vinden wanneer er gedacht wordt over een kapitaaluitbreiding van meer dan één miljard euro. Het Kwaliteits- en Capaciteitsdocument (KCD) is immers vervangen door bijgevoegde investeringsagenda.

De leden van de SP-fractie vragen zich af welke belanghebbenden door TenneT geconsulteerd zijn. Op welke wijze is die inbreng door belanghebbenden geleverd en op welke wijze is de input van consultaties in het investeringsplan verwerkt? Is dit ontwerpplan ter toetsing voorgelegd aan ACM en aan de Minister van Economische Zaken? Er bestaat immers een verantwoordelijkheidsverdeling tussen de Minister van Financiën en de Minister van Economische Zaken (hierna: EZ). De brief van de Minister van Financiën meldt daar tot teleurstelling van de leden niets over.

Is de consistentie en de redelijkheid van de onderbouwing van het plan door ACM getoetst? Is op een verstandige manier rekening gehouden met verschillende scenario's? Zo ja, welke scenario's zijn dat? Is er in het ontwerpplan voldoende rekening gehouden met nieuwe ontwikkelingen op de energiemarkt? Op welke wijze zijn de toekomstige ontwikkelingen van aansluiting van coöperatieve wind- en zonneparken als scenario meegenomen?

De leden van de fractie van de SP zouden graag van de Minister van EZ – in zijn hoedanigheid van verantwoordelijke voor de ontwikkelingen op de energiemarkt – vernemen op welke wijze zorg gedragen gaat worden voor een toekomstig gelijk speelveld voor zowel binnenlandse windparken en zonneweiden ten opzichte van het faciliteren van de import van stroom opgewekt met fossiele bruinkool vanuit Polen door middel van het noord net. Wat is de reden dat de aanleg van het beoogde mammoetwindpark bij Kornwerderzand, met een aansluiting op het 110-kilovoltstation Herbaijum, door TenneT gekwalificeerd als «niet realistisch»? Is onderzocht waarom de netbeheerder zegt te vrezen voor precedentwerking waardoor ook andere windparkondernemers «socialisering» van de aansluitkosten kunnen eisen? Op welke wijze is de socialisering van het net binnen de investeringsagenda geregeld? Wat is de waardering van de Minister van EZ voor voorliggende investeringsagenda op het gebied van socialisering van het net? Hoe verhoudt zich voorgenoemde socialisering met de investeringsagenda van TenneT

¹ Bijlage van 28 165, nr. 193: Bestuurlijke reactie op het rapport van de Algemene Rekenkamer «Investeringsagenda in Nederlands hoogspanningsnet».

Nederland² waarin wordt gesteld dat «voor het deelnet Friesland, in tegenstelling tot KCD 2013, geen knelpunten meer worden voorzien, onder de aanname dat het windvermogen in Zuidwest Friesland direct op het 220kV-net zal worden aangesloten» en «indien dit niet het geval is, dan uitbreidingen in het 110kV-net noodzakelijk zijn»? Wat is de reactie van de Minister op de stelling van TenneT dat de aanleg van een ondergrondse hoogspanningskabel naar het Windpark Fryslân niet realistisch is «omdat het dan gaat om forse investeringen die niet snel te doen zijn»?³ Is er in dat geval nog sprake van een realistisch investeringsplan, wanneer niet alleen de kosten van netverzwaring worden doorgerekend in de algemene transporttarieven en daarnaast een bedrag van € 1.190 miljoen ter beschikking wordt gesteld voor onderhoud, renovatie en uitbreiding van het net op land? Graag hier een reactie op van de Minister van EZ.

De Minister van EZ zou naar ACM voor de investeringsplannen van de landelijke netbeheerders (TenneT en GTS) een specifiek bevoegdheid krijgen om een aanwijzing te geven over het investeringsplan. De leden van de fractie van de SP vragen hoe een en ander is uitgewerkt nu STROOM niet is aangenomen. Is de Minister van EZ wel op enigerlei wijze betrokken bij het voornemen van genoemde kapitaalinjectie? Is de Kamer geïnformeerd over relevante zaken uit het plan van de landelijke netbeheerder? Is het investeringsplan getoetst aan de ontwikkelingen op de energiemarkt? Zo ja, op welke wijze?

Bij de leden van de SP-fractie is enige onduidelijkheid gerezen over de precieze uitwerking van het voornemen. In de beantwoording van vragen van het lid Aukje de Vries (VVD) aan de Minister van Financiën⁴ staat dat het zou gaan om een bedrag van 1 miljard euro, verspreid over 2017 en 2018. Terwijl in voorliggende brief sprake is van een kapitaalstorting van 1.190 miljoen euro verspreid over vier jaar, namelijk 2017, 2018, 2019 en 2020. Met een kapitaalstorting van 150 miljoen euro in 2017, een storting van 350 miljoen euro in 2018. Dat is – in tegenstelling tot de beantwoording van de schriftelijke vragen – een half miljard in beide genoemde jaren. De leden begrijpen ook niet waarom alleen de laatste van de vier tranches – een bedrag van 410 miljoen – conditioneel beschikbaar wordt gesteld. Kan in 2018 bekeken worden of het «tweede half miljard euro» nog wel beschikbaar gesteld hoeft te worden? En is het mogelijk om het besluit tot de kapitaaluitbreiding in twee delen te nemen; een deel nu, en het tweede gedeelte in 2018, door een nieuw kabinet en een nieuwe Tweede Kamer? Waarom wordt pas in 2019 duidelijk of die laatste tranche nodig is voor behoud van de kredietwaardigheid?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de kapitaaluitbreiding TenneT. Hierover hebben deze leden nog vragen.

De leden van de CDA-fractie vragen waarom de afschrijving van het net voor windenergie op zee is vastgesteld op 20 jaar, en niet op 15, 25 of 30 jaar? Hoe is de afschrijvingstermijn van 20 jaar bepaald?

² Investeringsagenda TenneT Nederland, notitie ten behoeve van het Ministerie van Financiën. Hoofdstuk 2.2.3, overige investeringen. Kamerstuknummer: 28 165, nr. 252.

³ Leeuwarder Courant, 28 mei 2016, waarin TenneT stelt dat Windpark Fryslân zelf zorg moet dragen voor een ondergrondse hoogspanningskabel van 55 kilometer.

⁴ Antwoorden op vragen van het lid Aukje deVries (VVD) aan de Minister van Financiën over het bericht «TenneT vraagt kabinet geld voor windparken» (Aanhangsel Handelingen 2015/16, nr. 2406, beantwoording vraag 2.

Kunt u toelichten wat de totale investering is van TenneT voor het net op zee tot en met 2023 en hoeveel de jaarlijkse onderhoudskosten zullen bedragen? Kunt u een toelichting geven over de huidige voortgang van de aanleg van het net op zee door TenneT voor de aansluiting van het windpark Borssele?

De leden van de CDA-fractie vragen of de ACM bij het vooraf berekenen van de subsidie voor de netbeheerder op zee rekening zal houden met de kostenreductie die afgesproken is in het Energieakkoord. Is er een maximum aan de subsidies voor TenneT voor het net op zee? Betekent de jaarlijkse toetsing vooraf van de efficiënte kosten door TenneT en de subsidies dat deze sterk per jaar kunnen verschillen?

De leden van de CDA-fractie merken op dat de kredietwaardigheid van TenneT veel te laag wordt ingeschat. Hoe kan het dat een 100% Nederlands overheidsbedrijf met een expliciete overheidsgarantie, die middels de voorgenomen van ruim 1 miljard euro ook gestalte krijgt, niet dezelfde kredietwaardigheid krijgt als de Nederlandse staat? En wanneer dit dus zoals nu niet het geval is, waar zitten dan precies de risico's voor TenneT die maken dat de kredietwaardigheid slechts A- is?

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister in kaart te brengen wat de risico's zijn van deze kapitaalstorting voor TenneT zelf en voor de Nederlandse staat. Daarnaast vragen deze leden hoe het kan dat er opeens ruim 1 miljard euro aan kapitaalstorting nodig is, waarom wordt de kapitaalbehoefte niet frequenter gemonitord zodat er eerder kan worden ingegrepen? Tenslotte vragen deze leden of er ook nog de mogelijkheid is dat delen van de kapitaalstorting de komende jaren niet nodig zijn en deze dus – ten dele – teruggedraaid zou kunnen worden. Zo ja, welke omstandigheden zouden zich daarvoor moeten voordoen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV

De leden van de fractie van de PVV hebben de volgende vragen en/of opmerkingen.

Waarom wordt de kapitaalstorting verricht in de vorm van een agio-storting en niet middels een emissie van aandelen? Kunt u de keuze motiveren door de twee opties met elkaar te vergelijken? Klopt het dat de storting gedaan wordt bij TenneT Holding BV maar dat deze de storting gelijk zal doorzetten naar TenneT TSO BV? Waarom stort de Staat niet het gehele investeringsbedrag bij TenneT om de door haar gewenste net-uitbreiding te realiseren?

Waarom leent de Staat het totale investeringsbedrag niet in de markt?

Welke garanties zijn er dat het gestorte bedrag niet weglekt naar de Duitse poot?

Klopt het dat er alleen over gegaan wordt tot storting omdat anders de credit-rating van TenneT zou dalen?

Hoeveel zou het kosten om deze investering geheel uit markt te financieren? Ongeacht wat dit doet met de credit-rating.

Welke garanties zijn er dat de creditrating niet naar beneden gaat door de Duitse activiteiten?

Is het geheel uitgesloten dat er voor de Duitse activiteiten ook kapitaal bijgestort moet worden?

Vragen en opmerkingen van de heer Van Vliet

De heer van Vliet dankt de Minister voor zijn heldere brief inzake de kapitaaluitbreiding van TenneT. Gezien de situatie waarin het bedrijf zich bevindt, de belangrijke kengetallen en de staat van de kredietwaardigheid, acht ook hij een kapitaaluitbreiding wenselijk en wellicht zelfs noodzakelijk. Toch blijft de vraag overeind of TenneT zich niet heeft verslikt in buitenlandse avonturen. De vraag hoe groot de kapitaalbehoefte geweest zou zijn zonder omvangrijke overnames van buitenlandse activiteiten, blijft overeind. Deze zijns inziens cruciale vraag is gezien de verwevenheid haast niet meer te beantwoorden. De heer Van Vliet zal deze vraag dan ook niet aan de Minister stellen.

Desalniettemin is de genoemde verwevenheid van binnenlandse en buitenlandse activiteiten van een Nederlandse staatsdeelneming een probleem, vooral wanneer er sprake is van aanvullende kapitaalrondes. De Minister stelt dat de Staat als aandeelhouder alleen bijdraagt aan investeringen in het Nederlandse deel van TenneT. Strikt genomen is dat niet juist. Immers, TenneT heeft de buitenlandse overnames in het verleden gefinancierd met bestaande middelen, waar de Nederlandse Staat als aandeelhouder ook eigenaar van was. Deze investeringen hebben beslag gelegd op de financiële draagkracht van TenneT om vooral om die reden is er nu extra kapitaal nodig. In dat licht is de uitspraak van de Minister naar het oordeel van de heer Van Vliet bedoeld om duidelijk te maken dat de Nederlandse Staat als aandeelhouder, in de toekomst, alleen zal bijdragen aan investeringen in het Nederlandse deel van TenneT. Maar is dat wel te garanderen?

De vragen van de heer Van Vliet aan de Minister zijn:

Kan de Minister garanderen dat de Nederlandse Staat alleen bijdraagt aan investeringen in het Nederlandse deel van TenneT?

Vorige week bereikte de heer Van Vliet het bericht dat TenneT in Duitsland inzet op toepassing van 525 kV-kabels voor ondergrondse superhoogspanning in Duitsland. Heeft dit mogelijk een substantieel effect op de investeringsbehoefte van TenneT in Duitsland?

Heeft de Minister een wijziging van de juridische en/of economische structuur van TenneT overwogen, teneinde de verwevenheid van binnen- en buitenlandse activiteiten te verminderen of op te heffen?